

Мороз Тетяна Олегівна
*консультант відділу організаційного
забезпечення діяльності Волинської обласної ради*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ

Основними джерелами фінансування соціально-культурних видатків держави в Україні є ресурси державного і місцевих бюджетів, а також кошти державних цільових позабюджетних фондів, до яких належить система фондів соціального страхування. В системі бюджетної класифікації видатки на соціально-культурні цілі включають кошти, що спрямовуються на фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення населення, духовного та фізичного розвитку, а також на фінансування програм забезпечення житлом [1].

В Україні в значній мірі підпорядковується політико-соціальним цілям, не враховуючи реальні макроекономічні передумови та перспективи довгострокового розвитку держави. Як наслідок, обрання в якості пріоритету фінансування соціальної політики не було підкріплене належними фінансовими ресурсами та не супроводжувалось структурними реформами в соціально-культурній сфері, незважаючи на виклики фінансово-економічної кризи.

Структура видатків місцевих бюджетів на соціально-культурні цілі за функціональною класифікацією залишається досить стабільною: найвагомішу статтю становлять видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення та освіту.

Проблема недостатнього рівня фінансування соціально-культурних видатків місцевих бюджетів в Україні посилюється їх низькою ефективністю й існуванням вад у системі планування бюджетних видатків. Зокрема, при плануванні на наступний рік оцінюється не ефективність здійснених витрат за програмою у минулі роки, а рівень виконання плану. Таким чином, планування на наступні роки ґрунтується здебільшого на фактичних видатках, а не на результативності програм, що призводить до свідомого завищення головними розпорядниками коштів потреби у видатках [2]. В результаті, нарощування соціальних видатків не супроводжується істотним покращанням якісних характеристик населення та показників соціально-культурного розвитку країни.

Як показує аналіз видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією, зростання соціально-культурних видатків спрямовувалось

переважно на фінансування тих статей, які безпосередньо не пов'язані з якістю соціальних послуг, а саме – підвищення заробітної плати працівників бюджетної сфери в результаті розвитку інфляційних процесів та оплата енергоносіїв та комунальних послуг.

До інших чинників, що визначають низьку ефективність соціально-культурних видатків в Україні, належать недосконала система управління галузями соціальної сфери, що характеризується надто високим рівнем централізації та обмеженням повноважень місцевих бюджетів. Істотною проблемою розпорошення управлінських функцій між різними рівнями та структурами виконавчої влади часто призводить до дублювання функцій соціального захисту окремих категорій населення. Так, видатки на фінансування осіб похилого віку фінансуються як за різними статтями [3].

В свою чергу, непрозорість формування міжбюджетних відносин через відсутність нормативів фінансової забезпеченості за відповідними галузями або вартісних стандартів надання соціально-культурних послуг, що призводить до нецільового використання фінансових ресурсів та їх неефективного використання. Ситуація ускладнюється відсутністю ефективної системи зовнішнього аудиту та контролю за діяльністю бюджетних установ, що ускладнює облік використання ресурсів і моніторингу якості послуг, що надаються відповідними установами.

Отже, планування коштів на фінансування соціально-культурних видатків в сучасних умовах визначається не чисельністю їх споживачів (і відповідною вартістю соціальних програм), а фінансовими можливостями держави, перспективні оцінки яких досить часто ґрунтуються на нереалістичних економічних показниках. Ця проблема особливо актуалізується для системи надання соціальних пільг, оскільки унеможлиблюється оцінка вартості тих чи інших видів пільг без надійних даних щодо чисельності потенційних пільговиків [4].

Іншою проблемою є низька адресність соціальних програм, оскільки багато передбачених законодавством соціальних допомог не спрямовуються чітко тим категоріям населення, що дійсно їх потребують. Водночас неврахування реальних доходів громадян при призначенні ряду соціальних допомог залишає можливість їх нецільового використання громадянами, що не мають відповідного права. Це значно знижує ефективність використання місцевих коштів, призводить до соціальної нерівності у користування послугами системи соціального захисту та культурного забезпечення [5].

Водночас посилення орієнтації ресурсних потоків на інвестиційні потреби має компенсуватися розширенням можливостей реалізації трудового та підприємницького потенціалу, забезпеченні гідної заробітної плати. Такий соціальний вимір економічної політики виражатиметься у скороченні диференціації доходів населення, подоланні бідності серед працюючого населення, що є неприпустимим в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки, забезпеченні рівного доступу до соціальних послуг високої якості для всього населення.

Література:

1. Щербина І.Ф. Бюджетний моніторинг аналіз виконання бюджету за 2009 рік. Київ, 2017. 125 с.
2. Рудик А.Ю., Зубенко В.В., Самчинська І.В. Зміцнення місцевої фінансової ініціативи. Київ, 2015. 136 с.
3. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України: URL: www.minfin.gov.ua (дата звернення: 20.10.2019 р.).
4. Скулиш Ю.І. Соціальна сфера: проблеми і перспективи бюджетного забезпечення в Україні, демографія. Харків: Право, 2009. 24 с.
5. Роменська К.М. Бюджетний процес на місцевому рівні та його вдосконалення. Фінансовий простір. Харків: Право, 2017. 25 с.

Нечипорук Вікторія Валеріївна

*начальник відділу доходів та
бюджету Заборольської сільської ради*

Русін Віктор Миколайович

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ, ПРОБЛЕМИ ЩОДО НАДХОДЖЕННЯ ТА СПРАВЛЯННЯ В ОТГ

Децентралізація, яка розпочалась у 2014 році в Україні дала усім громадам, які об'єдналися поштовх до пошуку нових джерел надходжень до їхніх громад, у тому числі й за рахунок різних податків. Одним з таких податків є податок з доходів фізичних осіб. Даний податок забезпечує більшу частину надходжень бюджетів більшості громад, проте не зважаючи на це він не завжди є правильно розподіленим, та